

Özgür Toplumun İlkeleri

Hakkında Bir Çalışma Kılavuzu

Nigel Ashford

Çeviren: Can Madenci

Yayına Hazırlayan: Atilla Yayla

LiBeRtE

Ashford, Nigel

Özgür Toplumun İlkeleri Hakkında Bir Çalışma Kılavuzu
Study Guide on the Principles for a Free Society

Çeviren: Can Madenci

Yayına Hazırlayan: Atilla Yayla

ISBN 13: 978-975-6201-42-8

Liberte Yayınları® / 152

3. Baskı: Aralık 2012; 2. Baskı: Nisan 2011; 1. Baskı: Şubat 2009

© 2009, Liberte Yayınları

© 2003, Nigel Ashford ve The Jarl Hjalmarson Foundation

Sayfa Düzeni: Liberte Yayınları

Kapak Tasarımı: Muhsin Doğan

Montaj: Merkez Repro

Baskı: Tarcan Matbaası

Adres: Zübeyde Hanım Mah. Samyeli Sok. No: 15, İskitler, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37 | Sertifika No: 25744

LiBeRtE
liberteyayingrubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

Web: www.liberte.com.tr | E-mail: info@liberte.com.tr

Sertifika No: 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

Nigel Ashford, Siyaset bilimi profesörü olan İngiliz akademisyen Nigel Ashford, İngiltere'deki Staffordshire Üniversitesi'ndeki görevinin ardından 2002 yılından itibaren Washington DC'de yerleşik bulunan Institute for Humane Studies kuruluşu için çalışmaya başlamıştır. Ashford, International Anthony Fisher Trust Ödülü'ne sahiptir. Ashford'un katkıda bulunduğu ve müellifi olduğu diğer eserler şunlardır: *US Politics Today (1999)*, *Public Policy and the Impact of the New Right (1994)*, *A Dictionary of Conservative and Libertarian Thought (1991)*.

İÇİNDEKİLER

1 SİVİL TOPLUM 13

Sivil Toplum Nedir? | Birlikte Kuran Bağlar | Sivil Topluma Karşı Devlet | Ticaretin Çarkları Sivil Toplumun İşlemesini Sağlar | Altruizm ve Kişisel Çıkar | Yıkıcı Bir Kurum Olarak Aile | Birey ve Devlet Arasındaki Tampon Bölge | Sivil Toplumun Düşmanları | Karmaşık Bir Karşılıklı Yükümlülükler Ağı | Sivil Toplumu Yeniden İnşa Etmek

2 DEMOKRASİ 23

Demokrasi Nedir? | Halkı Kimler Oluşturur? | Halkın Yönetilmesi | Halkın Yönetimi | Halk için Yönetim | Demokrasi Özgürlüğü Korur | Demokrasi İnsanların Çıkarlarını Destekler | Gerçekçi Politik Katılım | Hırs Yerine Mantık | İstikrar ve Meşruiyet | Liberal Demokrasinin Ayırt Edici Nitelikleri | Temsilî ve Sorumlu Devlet

3 EŞİTLİK 37

Eşitlik Nedir? | Ahlâkî Eşitlik | Kanun Önünde Eşitlik | Politik Eşitlik | Fırsat Eşitliği | Pozitif Ayrımcılık | Gelir Eşitliği | Eşitliği Desteklemek, Eşitlikçiliğe Karşı Çıkmak

4 SERBEST TEŞEBBÜS 49

Serbest Teşebbüs Nedir? | Serbest Teşebbüs Çalışanların Ücretlerini Yükseltir | Serbest Teşebbüs Tüketicilerin İsteklerini Karşılar | Serbest Teşebbüs Yaşama Masraflarını Azaltır ve Yeni Ürünler Yaratır | Serbest Teşebbüs Verimliliği Destekler | Serbest Teşebbüs İnsanları Fakirlikten Kurtarır | Serbest Teşebbüs İş İmkânları Yaratır | Serbest Teşebbüs Çevreyi Korur | Serbest Teşebbüs Olmadan Demokrasi de Olamaz

5 ÖZGÜRLÜK 59

Özgürlük Nedir? | Kendi Hayatını Yaşama Hakkı | Kendi Çıkarlarının Neler Olduğuna En İyi Birey Karar Verir | Özgürlük Herkesin Çıkarlarını Destekler | Özgürlük Bilgi Artışına Yol Açar | Pozitif 'Özgürlük' Özgürlük Anlamına Gelmez | Zarar İlkesi | Özgürlük için Yapılması Gerekenler

6 İNSAN HAKLARI 69

İnsan Hakları Nedir? | Doğal Haklar | Doğal Haklardan İnsan Haklarına | İnsan Haklarına Yönelik Marksist Düşmanlık | Hayat Hakkı | Özgürlük Hakkı | Mülkiyet Hakkı | Hakları Korumak | Toplumsal ve Ekonomik Haklar İnsan Hakları Demek Değildir | Topluluk Hakları İnsan Hakları Demek Değildir | Gerçek İnsan Hakları için Yapılması Gerekenler

7 ADÂLET 83

Adâlet Nedir? | Filozofların Adâlet Hakkındaki Düşünceleri | Uyulan Kurallar Olarak Adâlet | Hukuki Aktivizm | Hak Kazandırıcı Adâlet Teorisi | Sosyal Adâlet Nedir? | Bir Serap Olarak Sosyal Adâlet | Totaliter Bir İlke Olarak Sosyal Adâlet | Çatışan İlkeler | Eşitlik Anlamında Sosyal Adâlet | İhtiyaçlar Anlamında Sosyal Adâlet | Fazilet Anlamında Sosyal Adâlet | Haklar Anlamında Sosyal Adâlet | Adâleti Savunmak | Okuma | Düşünmek için Sorular

8 BARIŞ 99

Barış Nedir? | Serbest Ticaret Bütünleşmiş Tek Bir Dünya Yaratır | Fikirlerin Serbestçe Hareketi | Güçlü Olmak Yoluyla Barış | Savaş Yolu | Dünya Devleti Düşüncesinin Yanlışlığı | Barış için Yapılması Gerekenler | Barışa Yönelik Sebepler

9 ÖZEL MÜLKİYET 109

Özel Mülkiyet Nedir? | Mülkiyet Hakları Olmadan İnsan Hakları da Olamaz | Konuşma Özgürlüğü Özel Mülkiyetin Olmasını Gerektirir | Bireyler için Özgürlük Alanı | Mülkiyetin Olmadığı Yerde Adâlet de Yoktur | Özel Mülkiyet İnsanları Toplum İçerisinde Menfaat Sahibi Yapar | Özel Mülkiyet Ekonomik Gelişmenin Yanı Sıra Ahlâk için de Gereklidir | Özel Mülkiyet Mülk Sahibi Olanların Yanında Bunlara Sahip Olmayanlara da Fayda Sağlar | Devletin Rolü Özel Mülkiyeti Korumaktır

10 HUKUKUN HÂKİMİYETİ 119

Hukukun Hâkimiyeti Nedir? | Kişi Devleti Değil, Hukuk Devleti | Kanun Önünde Eşitlik | Genel ve Soyut Kanunlar | Doğal Adâletin Kuralları | Bağımsız Yargı | Anayasacılık ve Sınırlı Devlet

11 KENDİLİĞİNDEN DOĞAN DÜZEN 129

Kendiliğinden Doğan Düzen Nedir? | Emirlerin Olmadığı Bir Düzen | Ahlâkın Evrimi | Kuralların Aktarımı | Özgürlüğe Neden İhtiyaç Duyarız? | Gücün Dağılımı | Sanki Görünmez Bir El Vasıtasıyla... | Özgürlük Âhengi Destekler | Özgürlük Düzen Yaratır

12 HOŞGÖRÜ 139

Hoşgörü Nedir? | Filozofların Hoşgörü Hakkındaki Görüşleri | Yazma Özgürlüğü | Dinî Hoşgörü | Hayat Deneyleri | Hoşgörü Lehine Görüşler | İfade Özgürlüğü | Hoşgörünün Sınırları | Aşırı Tutuculuk Tehlikesi | Politik Doğruculuk | Medeniyet Unsuru Olarak Hoşgörü

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

HER TOPLUM PROBLEMLERLE VE MEYDAN OKUMALAR-la karşılaşır. Bunlara nasıl karşılık vermek gerekir? Tarihin, tecrübenin ve teorinin gösterdiği gibi barış içindeki, özgür ve müreffeh toplumların ortaya çıkmasına katkıda bulunan ilkelerle... Bu kitap eylemlerimize kılavuz olmak üzere on iki ilke sunmaktadır.

Bu kitabın amaçları nelerdir? İlki ve en önemli, okuyucuyakendi ilke ve değerlerini belirlemede yardımcı olmaktır. Bu ilke ve değerlerin bir kısmı yazarınkiyle aynı olabilir, bir kısmı da olmayabilir. İkinci olarak siz, okuyucu olarak, toplumunuzda karar verici bir konumda olabilirsiniz: Başbakan, maliye bakanı, mahallî idareci, belediye başkanı, işadamı veya sivil toplum aktivisti. Her gün pek çok karar vermesi gereken bir kişi olarak doğru tercihi yapmada ilkelere ihtiyaç duyarsınız. Üçüncü olarak, kitap sorularla ve ileri okuma önerileriyle tartışmayı ve düşünmeyi teşvik etmek üzere tasarlanmıştır.

Yazar bunların milliyeti, coğrafyası, nüfus yapısı, dini, etnisitesi veya siyasî sistemi ne olursa olsun her topluma uyarlanabilir evrensel ilkeler olduğuna inanır. Bununla beraber

her toplum farklıdır. Bu ilkeler, tabiatı icabı genel ve soyuttur. Toplumunuzdaki tüm sorunların çözümünün cevap anahtarı değildir.

Okuyucu yazarın sadece ziyaretçisi olduğu Türkiye'yi tanımaktadır. Okuyucunun karar vermesi gerekir: Bu ilkelerin hangileri kendi toplumuna uymaktadır? Bu ilkeler bugün toplumda yaşanan özel durumlara nasıl uygulanmalıdır? Eğer bu kitap sizi özgür bir toplumun ilkelerini düşünüp tartışmaya teşvik ederse ve daha iyi bir Türkiye'nin oluşmasına çok küçük bir ölçüde dahi katkıda bulunursa ben memnun olacağım ve okuyucu da vaktini iyi değerlendirmiş olacak.

Türkiye'nin daha özgür, müreffeh ve barış içinde bir ülke olması temennisiyle.

NIGEL ASHFORD

Institute for Humane Studies

George Mason Üniversitesi,

Arlington VA, ABD

<http://www.theihs.org/PeopleDetails.aspx?id=702>

SİVİL TOPLUM

“İnsan toplumlarını yöneten kanunların arasında bütün diğerlerinden daha kesin ve açık görünen bir kanun vardır. Eğer insanlar medenî hâlde kalacaklarsa ya da bu duruma ulaşacaklarsa, birlikte yaşama sanatı da koşullardaki eşitliğin artışı ile aynı oranda büyümeli ve gelişmelidir.”

Alexis de Tocqueville

Sivil Toplum Nedir?

AİLE, KİLİSE, SPOR VE MÜZİK KULÜPLERİ, YARDIM dernekleri gibi birey ve devlet arasında yer alan ve gönüllü olarak kurulan bütün örgütler sivil toplumu oluşturur. Sivil toplum düşüncesi medeniyetin bir ürünüdür. Tocqueville’in birlikte yaşama sanatı olarak adlandırdığı şey, hedeflerine ulaşmak amacıyla tanımadıkları kişiler ile işbirliği yapan insanların modern uygulamalarının bir sonucudur. Bu ihtiyaç, herkesin birbirini tanıdığı ve türün hayatta kalmasının topluluğun ortak bir amacı paylaşmasına bağlı olduğu atalarımızın avcı-toplayıcı toplumlarında hiçbir biçimde bu-

lunmuyordu. İşbölümünün ve insanların kendi mülklerini belirli amaçları için kullanabildikleri kanuna dayalı toplumların ortaya çıkışı ile, birlikte yaşama sanatı insanların arasında barışın ve refahın temeli hâline gelmiştir. Bu nedenle sivil toplum anlayışı özgürlük düşüncesinden ayrı tutulamaz. Tek başına yaşayan bireyin özgür bir kişi olabileceğini ve özgürlüğün kısıtlamaların olmamasından ibaret olduğunu düşünmek yaygın yapılan bir hatadır. Sivil toplum teorisi, özgürlüğün olduğu durumda insanlara âdil kısıtlamaların uygulandığını ve birbirleriyle ortaklaşa hareket etmekle her kişinin kendi içinde bulunduğu koşulları geliştirdiğini bize hatırlatmaktadır.

Fransız düşünür Benjamin Constant söz konusu düşüncenin, ancak, bireylerin akraları üzerinde fark edilmeyen bir etki yarattığı modern dünyada anlamlı olduğunu söylerken sivil toplumun anlamını açıklamaktaydı. Constant kadim ve modern dönemlerdeki iki farklı özgürlük tipini ana hatlarıyla açıkladığı bir konuşmasında, modern dünyanın bir buluşu olarak insanın en önemli özgürlüğünün, yönetime katılma özgürlüğünden ziyade, bir kişinin bir diğeri ile birliktelik kurması olduğunu ileri sürüyordu. Bu sivil birliktelik düşüncesi ve onun ortaya çıkardığı kurumlar, kendi dönemlerindeki İngiliz ve Amerikan toplumlarının işleyişini gözlemleyen İrlandalı Edmund Burke ve Fransız Alexis de Tocqueville tarafından sistemli bir şekilde tartışılmıştı. Tocqueville'in kavramayı başardığı önemli şey, toplumdaki ilerlemenin insan işbirliğinin bir yan ürünü olduğuydu. Toplum özgür olmadıkça ve Aydınlanma düşünürlerinin “insanlara değil, kanunlara dayanan bir devlet” olarak adlandırdığı devlet tarafından yönetilmedikçe bunun gerçekleşmesi mümkün değildi.

Tocqueville 1830’larda Amerika’da yaptığı seyahatler esnasında Amerikalıların birlikte yaşama sanatını geliştirmekte kullandığı sayısız yolu tarif ederken, Burke de – bu birlikteliğin ürünü olan – aracı kurumların insan ilişkilerinde oynadığı rolü açıklıyordu. Kendisi bunlara küçük birlikler adını vermişti. Aile, kilise ve topluluklardan oluşan bu aracı kurumlar toplumun bir bütün olarak işleyişine yardımcı oluyorlardı. Burke’ün yazdığı gibi: “Alt bölümlere bağlı olmak, toplumda ait olduğumuz bu küçük birlikleri sevmek, halk arasındaki muhabbetin ilk kuralıdır (âdeta tohumudur). Ülkemizi ve insanlığı sevmek için geçtiğimiz aşamaların ilk halkasıdır.” Burke’e göre bu kurumlar insanın kişiliğini şekillendirmede anahtar bir rol oynuyor ve bir yere ait olmak için duyulan derin ihtiyacı karşılayarak bizi birbirimize bağlayan bağları kuvvetlendiren geniş bir birliktelikler şebekesinin ortaya çıkmasını sağlıyordu.

Birliktelik Kuran Bağlar

Muhafazakâr filozof Oakeshott’un sonraları sivil kurumlar olarak adlandırdığı bu küçük birliklerde toplumun yapı taşları olan insan topluluklarını oluşturan ve şekillendiren içgüdüleri ve ruhu buluyoruz. Bu sivil kurumlar, toplumsal işbirliğinin önünü açarak, yakınımızdaki kişilerin varlığından faydalanmamızı ve böylece onları el üstünde tutmamızı sağlar. Aileye ve arkadaşlara, yerel topluluklara ve ulusa karşı duyduğumuz sadakat, başkaları ile birliktelik kurma ihtiyacımız tarafından beslenir. Bu nedenle, sivil kurumlar toplumu bir arada tutan toplumsal tutkalın bir parçasıdır. Özgür toplumu eleştiren kişilerin bahsettiği atomize olmuş bireyler bir yana, sivil kurumlar miras aldığımız şeylerle olan bağlarımızı ve diğer kişi-

lerle olan ortak çıkarlarımızı kuvvetlendirir ve sonuç itibariyle toplumu bir bütün olarak güçlü kılar. Sivil toplum insancıl bir toplumdur, zira akranlarımıza karşı duyduğumuz insanî duygudaşlık hislerini arttırır ve teşvik eder.

Sivil Topluma Karşı Devlet

Sivil toplumun düşmanı bireysel özgürlükler değil, devlettir. Devlet bizi birleştiren bağları koparıp atar, çünkü yetkileri ve kaynakları elinde toplar ve merkezileştirir; zamanımızdan, paramızdan ve şefkatimizden taleplerde bulunarak bireysel sadakatimizi zayıflatır. Bu talepler normalde birbirimiz için kullanacağımız maddî ve duygusal kaynaklardan bizi yoksun bırakarak, bizi birbirimize bağlayan bağları gevşetir. Napoleon dönemi Fransası'ndan yola çıkıp Amerika'yı ziyaret ettiğinde Tocqueville evvelâ, akla gelen her türden hedefe ve görüşe destek veren gönüllü birlikliklerin tomurcuklandığını görüp şaşırmişti. Merkezî bir yönetimin olduğu koşullarda sıkıntı çeken anavatanı Fransa bu türden derme çatma bireysel çabaları destekleyecek durumda değildi, çünkü devletin ihtiyaçları bundan çok daha fazla sayıda insanın enerjisini içine çekiyordu. Bu durum toplumların özgürlüğün olduğu koşullarda gelişmesinin ana nedenini göstermektedir. Devlet birlikte yaşama sanatının önünde engeller yaratır, çünkü bireyleri sahip oldukları haklardan yoksun bırakır. Totaliter toplumlarda devlet bireyleri ortak hedeflerine ulaşmak için işbirliği yapmaktan alıkoyar, zira toplumun ulaşmaya çalıştığı tüm hedefler devletin amaçlarını gerçekleştirilmeye yöneliktir.

Ticaretin arkları Sivil Toplumun İşlemesini Sağlar

Ticaret medenî davranışları teşvik eder. Montesquieu Romalıların zamanında barbarlar olarak adlandırdığı Kuzey Avrupa halklarının arasında görgü kurallarını ticaretin yaydığı düşünmüştür. David Hume ticaretin yayılmasının toplumun kabalığını gidermede, sanatın ve bilimin gelişmesinde çok önemli olduğu düşüncesini desteklemiştir. Zira ticaret “hakiki bir iyi kalplilik taşımadan bir başkasına hizmet sunmayı” mümkün kılmaktadır. Hume ticaretin “halkın iyiliği için hareket etmenin kötü insanların dahi çıkarına olduğu” bir toplum yarattığını ifade etmiştir.

Tüccarlar ticaret yaptıkları kişilerin itimat ve güvenlerine ihtiyaç duyarlar. Bu sayede, verilen sözlerin tutulduğu bir ortamın doğmasına katkıda bulunurlar. Francis Fukuyama başarılı toplumlarda güvenin sahip olduğu önemi ve ticaret ile mübadelenin sivil toplumun gelişmesini sağlayan güvenin yaratılmasına katkıda bulunduğunu göstermiştir.

Altruizm ve Kişisel Çıkar

Amerikalı iktisatçı Ronald Coase farklı bireylerin, hisse senedi sahiplerinin, işçilerin, müşterilerin ve diğer kişilerin bir araya gelip firma dediğimiz şeyi nasıl oluşturduklarını tarif etmiştir. Halbuki bu farklı grupları işbirliği yapmaları için harekete geçiren şey kişisel çıkar iken, başkaları için kaygılanmak anlamına gelen altruizm diğer toplumsal işbirliği biçimlerinin (örneğin ailenin) temelini oluşturur. Farklı alanlarda uygun olmakla birlikte, altruistik hislerimizin bize iş hayatında fazla yardımcı olmadığını biliyoruz –tıpkı bencilliğin aile hayatında fazla işe

yaramadığı gibi. Sivil toplumlardaki aracı kurumların gücü, beşerî içgüdülerimizi en etkin şekilde kullanılabilecekleri yerler için besleme ve geliştirme becerilerinde yatar. Sivil toplum, başka durumlarda pek çok zarara neden olacak duygularımızı, onlar için en uygun olan çıkış noktalarına yönlendirir.

Yıkıcı Bir Kurum Olarak Aile

Sivil toplumun tüm kurumları arasında belki de en önemli olanı ailedir. Ailenin çocukların eğiticisi, bakıcısı ve yetiştiricisi olarak oynadığı rolü başka hiçbir kurum yerine getiremez. Ailenin ahlâkî değerlerin kaynağı ve beşerî duyguların odak noktası olarak dengi yoktur. Bu nedenle Ferdinand Mount tarafından yıkıcı bir kurum olarak nitelendirilmiştir. Zira aile insanlık ile *Cesur Yeni Dünya*'nın kâbusumsu hayali, hatta çocukların devletin vesayeti altında olduğu Platon'un *Devlet*'i arasında bir set çeker. Değerlerin nesiller arasındaki aktarıcısı olarak aile, beşerî duygulara yaptığı güçlü vurgu ile, totaliter devletin en geniş kapsamlı propagandasından çok daha güçlü bir ahlâkî öğretmendir. Geleceğin vatandaşlarının doğruyu ve yanlış ayırt etmeyi öğrendikleri yerdir. Ancak ailenin güçlü olduğu, kararları devletten çok ailelerin verdiği toplumların üyeleri doğru ve yanlış arasındaki farkı en iyi şekilde değerlendirebilirler. Özgür toplumlardaki ailelerin bu üstünlüğü vardır, çünkü yetişkin üyeleri, devletten çocuk muamelesi görmez.

Birey ve Devlet Arasındaki Tampon Bölge

Özgür toplumlarda yer alan sivil toplumun anahtar işlevi, devletin gücü karşısında dengeleyici bir kuvvet olarak hareket etmektir. Atomize oldukları ve beşerî işbirliği yöntemlerine

alışkın olmadıkları yerlerde, bireyler, özgürlük yerine güvende olmayı teklif eden kişilerin totaliter baştan çıkarmalarına kolayca yem olurlar. Bu küçük birlikler despot devletin önüne dikilirler, çünkü vatandaşların devlete kayıtsız şartsız sadakat göstermesini isteyen totaliterlerin taleplerine karşı koyarak, kendi üyelerinin sadakatlerine sahip çıkarlar. Aile, dini ilişkiler, özel girişimler, gönüllü örgütler ve özgür sendikalar devlete olan sadakati zayıflatırlar ve totaliterlerin ihtiyaç duyduğu itaate ve uysallığa karşıt değerleri aktarırlar. İnsanların şimdiye dek yarattığı tüm totaliter toplumların bu kurumları zayıflatmaya çalışmalarının nedeni budur. Aynı zamanda, bu kurumların büyüme ve zenginleşme derecesinin, sahip olduğumuz özgürlüklerin ne kadar güvende olduğunun bir göstergesini oluşturmasının nedeni de budur.

Sivil Toplumun Düşmanları

Faşist ve komünist rejimlerin tarih boyunca aileye karşı savaş açması ve çocukları ailelerine, kadınları kocalarına ve nesilleri nesillere karşı kıskırtması bir tesadüf değildir. Bunun nedeni, devletin kendi amaçlarına hizmet edecek bilgiye ulaşmak istemesi ve insanların normalde ailelerine karşı duyduğu sadakatten daha öncelikli ve yüksek bir sadakat istemeye ihtiyaç duymasıdır. Bu kurumlar bu tarz toplumlarda yıkıcıdır, çünkü bunların yarattığı şefkat ve bağlılık devletin taleplerine karşı direniş meydana getirir. Güçlü bir sivil toplum despotluğa karşı bir engel rolünü oynar, zira özgürlüğün değerlerini koruyan ve taşıyan bir ahlâkî düzenin sürmesini sağlar. Büyük devlet sivil kurumları zayıflatarak bireyin sahip olduğu koruyucu katmanları soyup atar ve bunlar zorla araya giren devletin eline geçer.

Devlet ve bireyler arasında yer alan bu katmanlar dağılıp saçıldığında, bireyin özgürlüğünü devletin otoritesine tâbi kılan açık toplum düşmanları karşısında bireyler savunmasız kalır.

Karmaşık Bir Karşılıklı Yükümlülükler Ağı

Politik gücü kısıtlayarak toplumsal gücü destekleyen bu ağ, toplumun kendi kendini idare etmesini sağlayan bir karşılıklı haklar ve ödevler örgüsü meydana getirir. Toplum sadece o toplumun tüm üyeleri arasında değil, aynı zamanda artık hayatta olmayan kişiler ve henüz doğmamış kuşaklar arasında da yapılmış geniş kapsamlı bir sözleşmedir. Bizler tanımadığımız ve kimi durumlarda da tanımamıza imkân olmayan kişilerin çıkarlarına yönelik hareket ederiz, çünkü bize ne yapmamız gerektiğini söyleyen ahlâkî duygular tarafından harekete geçiriliriz. Bu ahlâkî içgüdüler bizi sahip olduğumuz rolü daha iyi oynamaya ve herhangi bir devletin yaratabileceği faydadan daha büyük bir faydaya doğru yönlendirir. Ailelerin ve çocukların birbirlerine karşı hakları ve sorumlulukları vardır. Her neslin kendinden önce yasayanlara ve kendinden sonra geleceklere karşı sorumlulukları vardır. Evlilik, arkadaşlık ve hatta insanların hayvanlar âlemi ile olan ilişkisi bile bu yükümlülükler tarafında idare edilir. Bu yükümlülükler toplumdaki bağları meydana getirir ve diğer kişilere karşı olan ödevlerimizi yerine getirirken bize yol gösterir. Nitekim bu ödevlerin bize karşı da yerine getirileceğini umarız ve buna inanırız. Zira devlet bu şebekenin yerini alamaz, almaya çalışıldığında da bu çabası zulme varır.

Sivil Toplumunu Yeniden İnşa Etmek

Belki de bugün, kâdir-i mutlak devletin sivil düzeni harap ettiği toplumlarda bu düzeni yeniden inşa etmekten daha hayati bir görev yoktur. Devletin bu görevi başaracağını düşünmek bir hatadır. Sivil toplum, özgür bir halkın kendiliğinden yaptığı beşerî faaliyetlerin bir sonucudur. Bu durum devletin insanların çabalarının önünden çekilmesini ve onları birbirleriyle birliktelik kurmada serbest bırakmasını gerektirir. Toplumun ahlâki dokusunun yok edilmesi, bunun özenle geliştirilip nesiller boyunca aktarılmasından daha kolaydır. Bu görevi yerine getirmeye başlamazsak özgürlüğün fazla yaşamayacağına şüphe yoktur. Bu da insanların ekonomik ilişkilerinde, dinî faaliyetlerinde ve aile hayatlarında özgür olmaları gerektiği anlamına gelir.

Okuma

Edmund Burke, *Reflections on the Revolution in France*, Londra, Penguin, 1968.

Benjamin Constant, *Benjamin Constant: Political Writings*, Cambridge, Cambridge University Press, 1988 (1833), s. 309-328.

Francis Fukuyama, *Trust: the Social Virtues and the Creation of Prosperity*, New York, Free Press, 1995.

Ernest Gellner, *Conditions of Liberty: Civil Society and Its Rivals*, Londra, Hamish Hamilton, 1994.

David Green, *Reinventing Civil Society*, Londra, Institute of Economic Affairs, 1993, 1. Bölüm.

Alexis de Tocqueville, *Democracy in America*, New York, Fontana, 1968 (1840), 2. Cilt, 2. Bölüm.

Düşünmek için Sorular

1. Güçlü bir sivil toplum neden değerlidir?
2. Sivil toplum devletin sahip olduğu – uyuşturucu bağımlılarına ya da fakirlere yardım etmek gibi – çoğu sorumluluğu ne derecede yerine getirebilir?
3. Devlet sivil toplumu nasıl teşvik edebilir?

DEMOKRASİ

“Bu günah ve acı dolu dünyada pek çok yönetim biçimi denedi ve denenecek. Demokrasinin kusursuz ya da tamamıyla bilgece olduğunu kimse iddia etmiyor. Aslında, zaman zaman denenmiş olan tüm diğer biçimler dışında, demokrasinin en kötü yönetim biçimi olduğu söylenmektedir.”

Winston Churchill

Demokrasi Nedir?

GİDEREK DAHA ÇOK ÜLKENİN DEMOKRATİK SİSTEM-leri benimsemesi sayesinde, demokrasi artık geleceğin hareketi hâline gelmiştir. Bu memnuniyetle karşılanması gereken bir gelişmedir. Bununla birlikte, demokrasi her zaman olumlu çağrışımlar yapmamıştır. “Demokrasi” kelimesi köken olarak antik Yunan’daki “halkın yönetimi” ifadesinden gelmektedir. Yunanlılar bu terimi uzak durulması gereken bir sistemi ifade etmek için kullanıyorlardı. Demokrasi, monarşi (tek bir kişinin yönetimi), oligarşi (az sayıdaki kişinin yönetimi) ve aristokrasi (üstün durumda olan kişilerin yönetimi) ile zıtlık gösteriyordu. Yunanlılara göre demokrasi-

nin üç kusuru vardı: çoğunlukta olanlar kendi güçlerini azınlıkta kalanları bastırmak için kullanabilirlerdi; halk kolaylıkla heyecan ve hırs dalgalarına kapılabilir ve insanlar mantıkları tarafından yönlendirilmeyebilirdi; ve insanlar, bir bütün olarak toplumun çıkarları aleyhine olacak şekilde, kendi özel çıkarlarına göre hareket edebilirlerdi. Bu nedenle demokrasinin özel bir türü olan ve liberal olarak adlandırılan temsili demokrasi, potansiyel tehlikelerden kaçınarak veya bunları en aza indirerek demokrasinin iyi yönlerini bir araya getirmeye çalışmak amacıyla geliştirilmiştir. Dünya genelinde etkili olan demokrasi türü de budur.

Amerikan İç Savaşı esnasında yaptığı ünlü Gettysbury konuşmasında Abraham Lincoln demokrasinin klasik tanımını vermiştir: demokrasi, “halkın, halk tarafından halk için yönetilmesidir.” Lincoln’ün tanımı liberal demokrasinin belirli yollardan yanıtladığı dört soru ortaya koyar.

Halkı Kimler Oluşturur?

Bu sorunun açık yanıtı toplumdaki herkesin halkı oluşturduğu şeklindedir. Bu nedenle ideal olanı, alınacak kararlarda herkesin hemfikir olmasıdır. Ancak bunu başarmak son derece güç ve zaman alıcı bir iş olacak ve kişilere oldukça büyük bir veto hakkı tanınacaktır. Liberal demokrasi genellikle çoğunluğun hâkimiyeti ilkesini benimser. Buna göre insanlar en iyi çoğunluğun, yani %50 + 1’in oyları ile temsil edilir. Liberal demokrasilerde daha önemli bazı kararların alınması üstün çoğunluğun sağlanmasını gerektirebilir (üçte iki çoğunluk gibi). Bununla birlikte basit çoğunluğun azınlık üzerinde baskı kurabileceği de kabul edilir, dolayısıyla azınlık haklarını koruyur.